

ÖĞRETMEN ÖZYETERLİLİĞİNİ ETKİLEYEN UNSURLARIN BELİRLENMESİ¹

Rasim ÖZTÜRK²

Makale Bilgisi	Özet
Makale Türü Araştırma Makalesi	Bu araştırmanın amacı, öğretmen özyeterliliğini etkileyen unsurların belirlenmesidir. Nitel araştırma yöntemi ve durum çalışması deseninde yürütülen bu çalışmaya ilkökul, ortaokul ve liselerde görev yapan toplam 10 öğretmen katılmıştır. Araştırmanın katılımcılarının belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir örnekleme kullanılmıştır. Araştırma verilerinin toplanmasında araştırmacı tarafından ilgili alanyazına ve araştırmanın amaçlarına uygun olarak hazırlanmış yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde betimsel analiz kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin özyeterliliğini etkileyen unsurlar: yaş, kıdem, tecrübe, cinsiyet ve gelir durumu olarak belirlenmiştir. Eğitim-öğretim sürecine yansımaları hakkında ise "Olumlu ve Olumsuz" yansır görüşleri ağırlık kazanmıştır. Öğretmenlerin özyeterliliğini etkileyen unsurların, öğretimi geliştirme noktasındaki önemi; "İdeal öğrenciler yetiştirme ve sınıfta daha etkin olma" olarak belirlenmişken; öğretmen özyeterliliklerinin görevli oldukları okulun kültürüne etkileri "düşüncelerin olumlu yansımaları ve bütün proje ve etkinliklere katılmak istedikleri" şeklinde belirlenmiştir. Bunun yanında öğretmenlerin özyeterlilik düzeylerinin eğitim geçmişlerine etkileri hakkındaki düşünceleri "etkiler ve etkilemez" olarak belirlenmiştir.
<i>Makale Geçmişi:</i> Başvuru 19.07.2022 Kabul 18.12.2022	
<i>Anahtar Kelimeler:</i> Öğretmen, Özyeterlilik, Okul	

DETERMINING THE ELEMENTS THAT AFFECT THE TEACHER'S SELF-COMPETENCE

Article Information	Abstract
Article Type Research Article	The purpose of this research is to determine the factors affecting teacher self-efficacy and examine them. A total of 10 teachers working in primary and secondary schools and high schools participated in this study, which was carried out in the qualitative research method and case study pattern. Easily accessible sampling, which is one of the purposeful sampling methods, was used to determine the participants of the research. In the collection of research data, a semi-structured interview form prepared in accordance with the relevant literature and the objectives of the research was used by the researcher. Descriptive analysis was used to analyse the data. The results of the research were determined that the factors affecting teachers' self-efficacy are age, seniority, experience, and gender and income status. About his reflections on the education-teaching process "It reflects positively and negatively. Their views have gained weight. The importance of the factors affecting teachers' self-efficacy in improving teaching; While it was determined as "Raising ideal students and being more active in the classroom"; the effects of teacher self-efficacy on the culture of the school they are assigned to were determined as "Positive reflection of thoughts and their willingness to participate in all projects and activities. In addition, teachers' opinions about the effects of their self-efficacy levels on their educational background were determined as "affects and does not affect".
<i>Article History:</i> Received 19.07.2022 Accepted 18.12.2022	
<i>Keywords:</i> Teacher, Self-Efficacy, School	
Kaynakça Gösterimi: Öztürk, R. (2022). Öğretmen özyeterliliğini etkileyen unsurların belirlenmesi. <i>Eğitim Yönetimi ve Politikaları Dergisi</i> , 3(2), 28-40.	

¹ Ahmet Yesevi Üniversitesi Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans Programı 2019 dönem projesinden üretilmiştir.

² Milli Eğitim Bakanlığı, rasimsbitefo@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7732-2794

1. GİRİŞ

Bugün farklı seviyelerde bilgi ve kabiliyete sahip olmakla bunu belli hedefler için uygulamaya çevirme arasında ciddi ayrımlar söz konusudur. Kişilerin mevcut bilgi ve kabiliyetlerini, hedefleri çerçevesinde kullanabilmelerine yönelik algılar onların özyeterlik inancını göstermektedir. Pozitif özyeterlik inancının motivasyonu yükselttiği, farklı ve güç görevlerle mücadelede destek olduğu ve mücadeleyi istekli hale getirdiği; negatif özyeterlik inancı ise bireyin bireysel inisiyatifiyle davranışta bulunmamasına veya sürdürülen bir görevini sonuçlarına varmadan terk etmesine sebep olmaktadır (Yılmaz, Gürçay ve Ekici, 2007).

Öğretmen, eğitim sürecinin en stratejik ögesidir. Öğretmenler toplumların geleceklere kabul edilen çocukların ileride geliştirecekleri birey kimlikleri üzerinde doğrudan etkisi bulunmaktadır (Recepoğlu, 2013). Dolayısıyla öğretmenlerin öğrencilerin eğitim başarılarında destek oldukları kilit durumları kavramak önem arz etmektedir (Caprara, Barbaranelli ve Malone, 2006). Özyeterlik ise öğretmenlerin mevcut yeterliklerini gerçekleştirmeye ilişkin inancını ifade etmekte; eğitim süreci üzerinde direkt olarak etkisi söz konusudur (Melik, 2014). Öğretmenlerin inançları, davranışları ve öncelikleri; sınıf davranışları ve uygulamalarıyla yakından bağlantılıdır (Rimm-Kaufman ve Sawyer, 2004).

Öğretmenler, özellikleri ve mesleki yeterlikleri bakımından eğitim kalitesini doğrudan etkileyen (Çakan, 2004; Çaycı, 2011), arttıran (Tang ve Choi, 2009) ve geleceğin insan gücünü yetiştiren uzmanlardır (Altun ve Vural, 2012; Aydın, Şahin ve Topal, 2008). Öte yandan öğretmenler, eğitim sisteminin etkin ve belirlenen amaçlar çerçevesinde sürdürülmesini ve araç-gereçlerin bu amaçla kullanılmasını sağlayan bireylerdir (Çelikten, Şanal ve Yeni, 2005; Kahyaoğlu ve Yangın, 2007). Bu aşamada, öğretmenlerin özyeterlik inançlarının mesleğe yönelik tutumlarında önemli role sahip olduğu söylenebilir. Öğretmenliğin niteliğini geliştirmek ve eğitimin verimliliğini arttırmak; öğretmenlerin ve meslekte yeni olan öğretmen adaylarının mesleğe ilişkin özyeterliklerinin artırılması ile mümkün olacaktır (Recepoğlu ve Recepoğlu, 2019).

Özyeterlik bir bireyin belirli bir durumda ya da sorun karşısında (örneğin, bir sınav, bir görüşme, bir yarışma, ya da bir ders verme gibi) başarılı olup olmayacağına ya da bununla nasıl başa çıkacağına ilişkin kişisel görüşünü/inancını oluşturur (Tuckman, 1991). Öğretmenlerin özyeterlik algıları, onların öğrencilerin performansını etkileme kapasitesini ya da görevini etkin şekilde sürdürme de gereken tutumları sergileyebilecekleri hususundaki algılarını (Aston, 1984; Atıcı, 2000) göstermektedir. Öğretmenlerin özyeterlik algıları yüksek olduğunda düşük olan meslektaşlarına göre daha fazla yeni fikirlere yatkın oldukları, sorunlu öğrencilerle daha kolay etkileşimde buldukları, öğrencileri ruhsal yönden besleyici oldukları belirtilmektedir (Tschannen-Moran, Hoy ve Hoy, 1998). Dolayısıyla eğitim örgütlerinde öğretmenlerin özyeterlilik algılarının yüksek tutulma düzeyi kadar kabiliyetleri ve öğrencilerinden verim alınabileceği söylenebilir. Bu çalışma kapsamında öğretmenlerin özyeterlilik algıları incelenerek eğitim örgütlerinin etkinliğini şekillendiren faktörlerin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Özyeterlilik

Özyeterlik kavramı ilk defa Bandura'nın Sosyal Öğrenme Kuramı'nda ele alınmıştır (Bandura, 1997). Bandura özyeterlik kavramını, davranışların oluşmasında etkili olan bir nitelik ve bireyin, belli bir performansı göstermek için gerekli etkinlikleri organize edip, başarılı olarak yapma kapasitesi hakkında kendine ilişkin yargısı olarak tanımlamaktadır (Bandura, 1997; Ekici, 2008). Dolayısıyla, güçlü özyeterlik inançlarına sahip olan insanlar karşılaştıkları ve mücadele etmek durumunda oldukları yaşantılardan kaçmazlar ve eylemlerini başarılı bir şekilde tamamlamak için oldukça kararlı davranırlar. Zayıf özyeterlik inançlarına sahip insanlar da belli görevleri yerine getirme aşamasında güçlü özyeterlik inancına sahip olan insanlara nazaran gerginlik, stres ve er geç hoşnutsuzluk duyguları ve yaşantıları ortaya çıkar (Bandura, 1997; Çapri ve Kan, 2006).

2.1.1. Öğretmenlerde Özyeterlilik

Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının nitelikli biçimde öğretim yapmasında ve öğretim sürecinde karşılaştıkları sorunların üstesinden gelmesinde, kendi yeteneklerine ve becerilerine ilişkin kişisel yargıları, öz-yeterlik inançları ve algıları önemli rol oynamaktadır (Özdemir, 2008). Öğretimde harcanan gayret, ortaya konan hedef ve hedefe ulaşma seviyesini öğretmenlerin yeterlik algısı etki etmektedir. Öğretmenlerin özyeterlik duygusunun kuvvetli olması, öğretmenlerin çalıştığı yerde daha etkili performans ortaya koyma ve planlama yöneliminde oldukları sonucuna vardırılmaktadır. Öğretmenlerin öğrencilerinin ihtiyaçlarını karşılamaları ve farklı yeniliklere açık olmaları amacıyla yeni yollar aramaya istekli oldukları bilinmektedir. Yapılan çok sayıda çalışmaya göre öğretmenlerin özyeterlikleri karşılaştığı sorunlar karşısında sabırlarını ve problemler karşısındaki

direncini artırdığı düşünülmektedir. Öğretmenlerin özyeterliliklerinin yüksek olması onların eğitim içinde kalmaya yönelimli oldukları ve eğitimde kararlı oldukları ortadadır (Gülebağlan, 2003).

Öğretmenlerin etkili öğrenme ortamı oluşturabilmeleri amacıyla özyeterlilik inancı yönünden, öğretmenlik yeteneğine sahip olmalarına inanmaları gerekmektedir (Akkoyunlu, Feza ve Aysun, 2005). Özyeterlilik, öğretmenlerin öğrenci başarısındaki istenen değişiklikleri gerçekleştirebileceklerine inancı olarak kavramsallaştırılmıştır. Yeterlilik hissi güçlü olan öğretmenler öğrencinin öğrenmesine olumlu yönde etki edebileceklerini algılamakta ve öğrencilerin motivasyonunda sorumluluğu üzerine almakta ve öğrenciler gelişme gösterene kadar öğretme becerilerini geliştirmektedirler (Newman, Rutter ve Smith, 1989).

Öğretmenlerden özyeterlilik inancı yüksek olanların, çeşitli öğretim yöntemleri uygulamaya, uyguladıkları öğretim yöntemlerini geliştirmek için araştırma içinde olmaya, öğrenciyi merkez alan öğretim teknikleri kullanmaya ve yaptıkları çalışmalarda materyal kullanmaya yönelimlidirler. Öğretmenlerden özyeterliliği düşük olanların, öğretmeni merkez alan dersleri işledikleri ve bu dersleri ders kitaplarıyla sürdürdükleri görülmektedir (Henson, Kogan ve Vacha- Haase 2001).

2.1.2. Öğretmenlerin Özyeterliliğini Etkileyen Unsurlar

Öğretmen özyeterliliğini etkileyen faktörler hakkında bilgi sahibi olmak, öğretmenlerin yeterlik yargılarını güçlendirmek ve mesleki gelişimlerine katkı sağlamak bakımında önemlidir. Bandura'nın ileri sürdüğü özyeterlilik ve başarı arasındaki ilişkiye dayanarak, özyeterliliği yüksek olan öğretmenlerin daha etkili bir öğretim gerçekleştireceği söylenebilir. Dolayısıyla, öğretmen özyeterliliğini etkileyen faktörler bilinirse, öğretmenlerin özyeterliliklerini geliştirecek mesleki destekler sağlanabilir ve öğretim süreci daha etkili hale gelebilir (Gökkyer ve Bakcak, 2018).

Öğretmenlik mesleği yalnızca alan bilgisinin kullanıldığı ve teorik sınırlar içinde sürdürülen bir meslek değildir. Öğretmenlerin belli değerlere sahip olma yanında öğretecekleri alana dair pedagojik alan yeterlikleri ile iletişim ve sınıf yönetimi gibi genel pedagojik yeterliklere de sahip olması gerekir. Öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği bu çok yönlü yeterlikleri kazanabilmek için şüphesiz yüksek nitelikte bir eğitim sürecinden geçmek gerekmektedir (Öğretmen Strateji Belgesi, 2017-2023).

Öğretmenlerin özyeterlilik inançları, öğrencilerin güdülenmesini etkilediğinden öğrencilerin tutumlarının olumlu olmasını ve akademik başarısının da önemli derecede artmasına neden olmaktadır. Bunun yanı sıra, güçlü bir özyeterlilik inancına sahip öğretmenlerin iyi bir planlama yapma ve daha iyi öğretmek için gayret gösterme eğiliminde oldukları bilinmektedir (Eker, 2014). Öğretmenlerin öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği bilgi ve becerilere sahip olmalarının yanı sıra, öğretmen niteliğini etkileyen bir diğer faktör de onların görev ve sorumluluklarını yerine getirebileceklerine olan inançlarıdır (Çapa-Aydın, Uzuntiryaki-Kundakçı, Temli ve Tarkın, 2013).

Özyeterlilik inancı birbiriyle ilişkili dört kaynağa bağlı olmakla birlikte ve bu inancının insan yaşamında önemli bir yere sahip olduğu vurgulanmaktadır. Bunlar şu şekilde özetlenmektedir:

- **Performans deneyimleri:** Kişinin doğrudan kendi deneyimleri ile ilişkili olup, bireyin yaptığı işlerde gösterdiği başarı, ödül etkisi oluşturmakta ve bireyin ileride yaptığı işleri de etkilemektedir.
- **Duyusal durum:** Bireyin davranış yapacağı anda ruhsal ve bedensel yönden sağlıklı olması, onun davranışa girişimde bulunma olasılığını artırır.
- **Dolaylı yaşantılar:** Başka kişilerin başarılarını görmek, kişinin kendisinin de başarılı olabileceği üzerinde olumlu bir etkisi vardır.
- **Sözel ikna (Dıştan destek):** Bir davranışın başarılı bir şekilde ortaya koyabileceğine ilişkin başkaları tarafından yapılan söz ve öğütler bireyi cesaretlendirir ve özyeterliliğin değişmesine katkı sağlayabilir (Bandura, 1997).

2.1.3. Öğretmenlerde Düşük Özyeterlilik Algısının Sonuçları

Özyeterlilikleri düşük olan kişilerde, zor görevler karşısında çekingen davranır ve verilen görevleri bir tehdit olarak görürler. Bu kişilerin hedeflere ulaşmada aldıkları görev genellikle düşük seviyededir. Zor olan bir sorumlulukla karşılaştıklarında, nasıl bir başarı gösterebileceklerine yoğunlaşmaktan çok kendi bireysel eksikliklerine, karşılarına çıkabilecekleri olumsuzluklara takılırlar. Tekrar zorluklar karşılaşıncaya zamana yönelik emeklerini en az düzeye düşürürler ve kısa sürede vazgeçerler. Olumsuzluk durumunda kendilerine ait yeterli olma ve uygulama süresince isteksiz davranırlar. Bireysel yetenekleri ile ilgili düşüncelerini yitirdiklerinden gerekli

performansı gösterememelerine rağmen, bu durumu da başarısızlık olarak algılamazlar (Ritter, Boone ve Rubba, 2001).

Özyeterliliği düşük olan kişiler yapabileceklerinden endişe eder ve bu duruma başka bir açıdan bakar. Bu kişiler daha çok belirledikleri hedeflere bağlı kalmazlar ve zorluklar karşısında erken pes ederler. Başarısızlıklarını işin başarılmayacak olduğuna ya da bireysel eksikliklere dayandırırılar. Bu nedenle problemlerin üstesinden gelmek için yeteri kadar gayret göstermezler (Bandura,1997).

İlgisiz/boş vermiş tutum içindeki öğretmenler pasif, kararsız ve hareketsizdirler. Çalışmaları amaçsız ve plansızdır. Değerlendirmelerinde tutarsızdırlar (Oğuzkan, 1982). Çocuğa karşı ilgisiz, fiziksel ve ruhsal gereksinimlerine karşı duyarsızdırlar. Öğrencileriyle yakından ilgilenmez, rehberlik etmezler. Onlara yardım için yeterli çabayı göstermezler. Çocuklara sevgi gösterme konusunda yetersizdirler. Bunun yanında denetimde çok gevşektir. Çocuk yakalanmadıkça, göze batmadıkça yaptığı hatadan dolayı ceza görmez, yakalanınca da aşırı ceza görür. Öğretmenle çocuk arasında iletişim kopukluğu söz konusudur (Yavuzer, 1993). Sınıfta herkes kendi bildiğini ve istediğini yaptığından, farklı isteklerin olması durumunda öğrenciler arasında sık sık çatışma çıkar (Bilgin, 1996).

2.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı öğretmen özyeterliliğini etkileyen unsurların belirlenerek incelemesidir. Eğitim örgütlerinde öğretmenlerin özyeterlilik algılarının yüksek tutulma düzeyi kadar kabiliyetleri ve öğrencilerinden verim alınabileceği söylenebilir. Bu çalışma kapsamında öğretmenlerin özyeterlilik algıları incelenerek eğitim örgütlerinin etkinliğini şekillendiren faktörlerin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

3. YÖNTEM

Nitel araştırma yöntemi ve durum çalışması deseninde yürütülen bu çalışmaya ilkökul ve ortaokul ve liselerde görev yapan toplam 10 öğretmen katılmıştır. Durum çalışmasında “genelleştirme yerine durumdan en mükemmel şekilde ne anlaşıldığının çalışılmasının tasarısı üzerinde vurgu” üzerinde durulmaktadır (Denzin ve Lincoln, 1985; Akt.: Aytaçlı, 2012). Durum çalışmaları “gerçekte ortamda neler olduğuna bakma, sistematik bir biçimde verileri toplama, analiz etme ve sonuçları ortaya koyma yoludur ayrıca ortaya çıkan ürün ise, olayın niçin o şekilde olduğunun ve gelecek araştırmalar için daha detaylı olarak nelere odaklanmanın gerektiğinin keskin bir biçimde açıklanmasıdır” (Davey, 1991; Akt. Aytaçlı, 2012). Araştırmanın katılımcılarının belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir örnekleme kullanılmıştır. Kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi araştırmaya hız ve pratiklik kazandırır. Çünkü bu yöntemde araştırmacı, yakın olan ve erişilmesi kolay olan bir durumu seçer. Kolay ulaşılabilir örnekleme yönteminin maliyeti azdır. Maliyet ve ulaşılabilirlik nitel araştırmanın örnekleme kararında dikkate alınan bir etkidir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Araştırma verilerinin toplanmasında araştırmacı tarafından ilgili alanyazına ve araştırmanın amaçlarına uygun olarak hazırlanmış yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde betimsel analiz kullanılmıştır.

3.1. Araştırmanın Deseni

Bu araştırmanın amacı, öğretmen özyeterliliğini etkileyen unsurların belirleyerek incelemektedir. Bu araştırma nitel araştırma yöntemi ve durum deseninde kurgulanmıştır. Durum çalışması deseni, araştırmacı kontrolünün değişkenler üzerinde olmadığı, ele alınan sınırlandırılmış etkenler (bireyler, ortam, olay, süreç, zaman) ile durumun derinlemesine incelenmesi, nedensel bağlantıların keşfedilmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2021).

3.2. Katılımcılar

Bu çalışmanın katılımcılarını amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılarak seçilmiş toplam 10 öğretmen oluşturmaktadır. Bu çalışmaya katılan katılımcıların öğretmenlerin olarak görev yapıyor olma şartı bulunmaktadır. Bununla birlikte katılımcı grubun yaş, cinsiyet, mesleki kıdem, okul türü gibi demografik değişkenleri mümkün olduğunca farklı özelliklere sahip olanlardan seçilmeye çalışılmıştır. Katılımcılara ait demografik özellikler tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma grubuna ait demografik bilgiler

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Kıdem	Okul Türü	Eğitim
K1	Erkek	53	23	Lise	Lisans
K1	Erkek	52	31	İlkokul	Lisans
K3	Erkek	37	14	Ortaokul	Yüksek Lisans
K4	Kadın	33	10	İlkokul	Yüksek Lisans
K5	Kadın	52	25	İlkokul	Lisans
K6	Kadın	44	21	İlkokul	Lisans
K7	Kadın	35	10	Ortaokul	Lisans
K8	Erkek	51	26	Lise	Lisans
K9	Erkek	47	24	İlkokul	Lisans
K10	Erkek	46	25	Ortaokul	Lisans

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Bu form, literatür taramalarından sonra katılımcı olmayan eğitimci ve akademisyen görüşlerine dayalı olarak oluşturulmuştur. Formun geçerliğini sağlamak için alanyazın taranmış daha önce yurt içi ve yurt dışında yapılmış çalışmalar incelenmiştir. Bu bağlamda anket soruları hazırlanmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verileri araştırmacı tarafından toplanmıştır. Ankara İli Mamak ilçesinde eğitim kurumlarında görevli 10 öğretmen gönüllükleri esas alınarak katılımcı olarak seçilmiştir. Araştırma hakkında katılımcılara kısa bilgiler verilmiştir. Katılımcının belirlediği zaman diliminde görev yaptığı kurumda, yüz yüze görüşme ile veriler elde edilmiştir. Bilimsel çalışmalarda uyulması gereken etik ilkeler kapsamında katılımcıların kişisel bilgilerinin, görev yaptıkları kurumların bulgular raporlanırken gizli kalacağı, istenildiğinde araştırma raporunun kendilerine ulaştırılacağı katılımcılara belirtilmiştir. Katılımcılara özgür oldukları istenildiği an görüşmenin sonlandırılacağı belirtilmiştir. Hazırlanan anket görüşme sonrası katılımcının rızası ile uygulanmıştır. Her bir görüşme, anketle birlikte 30-45 dakika arasında sürmüştür.

Bu araştırmada verileri analizinde betimsel analiz kullanılmıştır. Konuyla ilgili daha önce yapılan araştırmalarda yoğunluk gösteren sorunlar, betimsel analiz yoluyla kodlanıp, kategorize edilmiştir. Teorik çerçeveye uygun hazırlanan tema, kodlar ve kategorilerle uyumlu ifadeler tablolar halinde gösterilmiştir. Kod ve kategorilerin içerik analizleri yapılmıştır. Yapılan araştırmada iç geçerlilik için bulguların kendi içindeki tutarlılığı ve anlam bütünlüğü, teorik çerçeve ile uyumu dikkate alınmıştır. Katılımcıların kendini rahat hissetmesi için ankette ad, soyad, okul ismi verilere yer verilmemiştir. Katılımcıların çeşitliliğine (okul türü, cinsiyet gibi) önem verilmiştir. Bu araştırmada yapılan tema, kategori ve kodlamalar; (Güvenirlilik = görüş birliği / görüş birliği + görüş ayrılığı) kullanılarak hesaplanmıştır. Nitel çalışmalarda, uzman ve araştırmacı değerlendirmeleri arasındaki uyumun %90 ve üzeri olduğu durumlarda arzu edilen düzeyde bir güvenilirlik sağlanmış olduğu varsayılmıştır.

4. BULGULAR

Öğretmenlerin özyeterliliğini etkileyen unsurlar hakkındaki görüşleri tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmenlerin özyeterliliğini etkileyen unsurlar hakkındaki görüşleri

Sıra Numarası	Okula uyum açısından yaşanan sorunlar	f
1	Yaş ve Kıdem	6
2	Cinsiyet	4
3	Gelir Durumu	2
4	Tecrübe	4

Öğretmenlerin 4 adet farklı kodlanmış “Öğretmenlerin özyeterliliğini etkileyen unsurlar” hakkındaki görüşleri görülmektedir. İfade edilme sıklığı bakımından en çok frekansı olan görüş: “Yaş ve Kıdem (f=6) dir. Diğer görüşlerden cinsiyet (f=4), gelir durumu (f=2) ve tecrübe (f=4)” olarak belirlenmiştir. “Öğretmenlerin

özyeterliliğini etkileyen unsurlar hakkındaki” düşüncelerine ilişkin kendi ifadelerinden bir kaçış aşağıda verilmektedir. (*Ö: Öğretmen)

“Hitap ettiği kesim ile iletişim yetersizliği, Mesleğin gerektirdiği nitelik yetersizlikleri, Bitirdiği okul ve tecrübe çok önemlidir. Yeni başlayan öğretmenler tecrübesiz ileriki yaşlardaki öğretmenler teknolojiye uzaktır. Öğretmenlerin gelir durumlarının düzeltilirse daha verimli olur. Medeni durumlarında ise çocuğu olursa okuldaki çocukları da kendi çocukları gibi benimser. Öğretmen çalıştıkça tecrübe kazanır, Kıdemli öğretmenler veli öğrenciye yaklaşım ve çözüm önerileri her zaman daha olgundur. Deneyim eksikliği.” (Ö1, Ö3, Ö4, Ö6)

“Yaş ve Kıdem etkiler, kıdem, mezun olunan fakülte, fizyolojik durum, fiziksel durumlardır Formasyon sahibi olması, Liyakat sahibi olması, Meslekteki kıdemi ve deneyimi, bu unsurların tamamının etkili olduğunu söyleyebiliriz.” (Ö2, Ö6, Ö7, Ö9)

“Yaş, tecrübe, maaş durumu etkiler. Öğretmenlerin özyeterliliklerinin cinsiyet, gelir durumu ve medeni durumla bir ilgisi olmadığını düşünüyorum. Kıdem ve yaş ise yıllar içerisinde öğretmen öğrencileri tanıdıkça daha verimli olacağını düşünüyorum.” (Ö5, Ö10)

Verilen cevaplardan bazıları ise;

“Anne olması velilerle daha çok empati kurmasını sağlar.” (Ö4)

“Öğretmenlerin özyeterlilik düzeyini cinsiyetin değişkeninin olumsuz etkilemediğini düşünüyorum. Yalnızca kadın sınıf öğretmeni sayısı erkek sınıf öğretmenine göre daha fazla olduğu bilinmektedir. Toplumumuzda kadınların meslek hayatında daha aktif rol almaları çok önemlidir. Yaş ve mesleki kıdem değişkeni öğretmenlerin özyeterliliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Mesleğe yeni başlamış genç bir öğretmenin istek hevesi uzun yıllar çalışan öğretmene göre daha fazladır. Meslekte uzun yıllar çalışmış öğretmenler genellikle geleneksel yöntemleri kullanırken mesleğe yeni başlamış öğretmenler daha yenilikçi yöntemleri denerler ve kendilerini geliştirme adına seminer kurs gibi faaliyetlere katılabilirler. Mesleki kıdemi arttıkça özyeterliliklerinde azalma olan öğretmenlerin özyeterlilik inançlarını arttırmak için öğretmenlere diğer mesleklerde olduğu gibi meslekte yıpranma payı verilmelidir. Medeni durumun öğretmenlerin özyeterliliğine olumsuz etkisi yokken gelir durumunun olumsuz etkileri olabilir. Maddi yetersizlikler ve imkânların kısıtlı olması öğretmenin kendini mesleğe verememesine sebep olabilir.” (Ö6)

Öğretmenlerin özyeterliliklerini etkileyen unsurların eğitim-öğretim sürecine yansımaları hakkındaki görüşler Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Eğitim-öğretim sürecine yansımaları hakkındaki görüşleri

Sıra Numarası	Eğitim-öğretim sürecine yansımaları hakkındaki görüşler	f
1	Olumlu Yansır	4
2	Olumsuz Yansır	3

Öğretmenlerin özyeterliliklerini etkileyen unsurların “Eğitim-öğretim sürecine yansımaları hakkında” kodlanmış 2 farklı görüş vardır. İfade edilme sıklığı bakımından en çok frekansı olan görüş: “Olumlu yansır (f=4) ve Olumsuz yansır (f=3)”Eğitim-öğretim sürecine yansımaları hakkındaki” görüşlerine ilişkin kendi ifadelerinden birkaçı aşağıda verilmektedir:

“Her zaman tecrübe ve teknolojiyi etkin kullanım öğrencinin ve okulun eğitim öğretim seviyesini yükseltecektir. İlkokullarda kadın öğretmen sayısının fazla olması bunun yanında kadın öğretmenlerin öğrencilerine anne sevgisi ile yaklaşabilmeleri hususunda önemlidir. Günümüzde bazı veliler öğrencilerini okula kaydederken genç daha dinamik öğretmen tercih ederken bazı velilerde daha tecrübeli olduğunu düşünerek daha meslekte uzun yıllar çalışmış öğretmenleri tercih edebiliyorlar. Aslında velinin tercihi öğretmenin yaşı ya da tecrübesi değil özyeterliliğini yüksek olan öğretmendir. Öğretmenlik; strese dayalı, sabır gerektiren, çok fazla çaba ve emek sarf edilen bir meslek olduğundan dolayı vücutta olumsuz etkiler bırakabilir ve bu yüzden uzun süre çalışan öğretmenler desteklenmeli. Düzenlenecek kurs, seminer ve hizmet içi eğitim faaliyetleri ile bütün öğretmenlerin özyeterlilik seviyeleri yükseltilmelidir. Çok olumlu yansır. Öğretmenin çocuğunun okul çağında olması, velilerin nasıl düşündüğünü anlamasını sağlar. Ödev verme konusunda daha hassas davranır.” (Ö2, Ö4, Ö5, Ö7)

“Mesleki verimde düşüş, Genç ve kıdemsiz öğretmenler biraz zayıf kalabilmesi, Yaş ve kıdem arttıkça tecrübe kazanıyor olması ve eksik yönlerini tamamlıyor olması” (Ö1, Ö3, Ö6)

Verilen cevaplardan bazıları ise;

“Öğretmenin özyeterliliğinin yaş aldıkça artacağı düşüncesindeyim. Edindiği tecrübeyle eğitim öğretime daha özverili yaklaşacaktır. Yani mesleğini hakkıyla yaparak topluma katkı sağlayacaktır. Gelir durumunun daha iyi olması özyeterliliğine katkı sağlayacaktır. Çünkü maaşın yüksek olmasıyla öğretmen kendini daha geliştirerek tecrübelerini eğitim öğretime aktarabilir. Öğrencilerine yeni ufuklar açabilir.” (Ö8)

“Bireyin eğitimde çıkabilecek olası sorunların çözümü noktasında doğru karar verip etkin çözümler bulması konusunda önem taşır. Öğretimsel stratejilerine sınıf yönetimlerine sosyal ortam ve eğitim öğretim sürecinde iletişim becerilerine etkisi fazla olacaktır.

“Eğitim öğretimi olumlu yönde etkilemesi kişiye bağlıdır. Kişinin aldığı eğitim ve eğitim öğretime Yaklaşımları olumlu etkilemesi yönünde olmalıdır. Eğitim öğretim süreci devamlılığı gerektirir. Başlangıçta var olan bilgi ve deneyim süreç içerisinde başarıya dönüşecektir.” (Ö9)

“Zaman içerisinde bilgiden ziyade öğrencileri tanıyarak nelere ihtiyacını olduğunu bileceğinden özyeterliliği artacak diye düşünüyorum.” (Ö10)

Öğretmen özyeterliliğinin öğretimin geliştirme noktasında önemi hakkındaki görüşleri Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Öğretimin geliştirilmesi bağlamında özyeterliliğin önemine ilişkin öğretmen görüşleri

Sıra Numarası	Özyeterliliğinin öğretimin geliştirme noktasında önemi hakkındaki görüşler	f
1	İdeal öğrenciler yetişir	4
2	Sınıfta daha etkin olur	3

Öğretmenlerin 2 adet farklı kodlanmış özyeterliliğinin öğretimin geliştirme noktasında önemi hakkındaki düşünceleri olduğu görülmektedir. İfade edilme sıklığı bakımından en çok frekansı olan görüş: “İdeal öğrenciler yetişir” (f=4) ve “sınıfta daha etkin olur” (f= 3), özyeterliliğinin öğretimin geliştirme noktasında önemi hakkındaki düşüncelerine ilişkin kendi ifadelerinden birkaçı aşağıda verilmektedir:

“Özyeterliliği olan öğretmen, ideal bir kuşak yetiştirir; o da ideal bir toplumun oluşumunu sağlar. Öğretmen özyeterliliği öğretimin gelişiminde en önemli unsurdur. Çünkü öğretmen çevre ve veli için rol modeldir. Öğretmenin özyeterliliğinin eksik olması öğretimin sağlıklı gelişmesine bir engeldir. Özyeterliliğinin çok olması öğretimde daha etkindir. Özyeterliliği yüksek öğretmen yeni öğretim yöntemleri araştırır, bulur ve uygular. Öğrencilerini de daha yeterli hale getirir hayata hazırlar.” (Ö1, Ö4, Ö6, Ö7).

“Özyeterliliği yüksek öğretmen yeni öğretim yöntemleri araştırır, bulur ve uygular. Öğrencilerini de daha yeterli hale getirir hayata hazırlar. Okul içi iletişim, arkadaşlık ilişkileri, velilerle ilişkiler, çalışanlar arasındaki gruplaşmalar, rekabet, işbirliği, kabul görme ve görmeme gibi durumlar öğretmenlerin performansını önemli ölçüde etkiler. Özyeterliliğini geliştirdikçe öğrencilere daha faydalı olur. Birey özyeterliliğini ne kadar artırır eksiklerinin farkında olup geliştirme çabasına girerse gerekli bilgi ve becerileri ne kadar doğru edinir ve kullanırsa eğitim öğretim sürecine öğrencilerine yansımaları da o kadar pozitif olur. Öğrencilerin akademik performans başarılarına yansımalarında önemli rol oynar. Bilgi edindirme ve araştırma geliştirme süreçlerini aktarma ve yönetme konularında başarılı olur.” (Ö2, Ö8, Ö10)

Verilen cevaplardan bazıları ise;

“Özyeterliliği yüksek öğretmenler sınıf yönetimi konusunda daha insancıl olup değişimleri sürekli takip eder. Baskıcı olanlar özyeterliliklerinin düşük olduğunu gösterirler. Olumsuz durumlar karşısında akılcı çözümler üretirler.” (Ö3)

“Öğretmenler öğrencilerinin yeteneklerini tam anlamıyla kullanabilmesini sağlayan ve öğrencilerin öğrenmesine rehberlik edip bu sorumluluğu üstlenen kişilerdir. Bundan dolayıdır ki öğretmenler özyeterlilik düzeyinin yüksek olması çok önemlidir. Öğretmenler belirli bir plan dâhilinde belirlenen öğretim görevini en iyi şekilde ortaya koyabilmesi için gerekli olan davranışları planlama ve bunları başarılı bir şekilde ortaya koyabilmesi özyeterliliğin göstergesidir. Özyeterliliği yüksek ve kendine güvenen öğretmenler öğrencilerine karşı bir şeyler yapabileceğine inanır. Bu da öğretmenleri daha etkili kararlı ve verimli olmasını sağlamaktadır. Özyeterliliği yüksek öğretmenler sınıf yönetimi konusunda daha insancıl bir tutum benimser, eğitimle ilgili değişim ve gelişimleri takip eder ve veliler ile olan ilişkilerin güçlenmesine yardımcı olurken; daha geleneksel eğitim anlayışının benimsenmesi, sınıf yönetimi konusunda baskıcı bir tutum sergilenmesi özyeterliliğin düşük olduğunun göstergesidir. Özyeterliliği yüksek öğretmenler öğrenci merkezli yönetimi tercih eder, zamanı etkili kullanır, öğrencilerin doğru davranışlarını pekiştirir, verimli güvenli etkili ve iyimser bir yapıya sahiptir. Aynı zaman da olumsuz durumlar karşısında akılcı çözüm önerileri sunabilirler.” (Ö5)

“Öğretmenin her konuda kendisini geliştirmesine bağlıdır.” (Ö10)

Öğretmenlerin özyeterliklerinin görevli oldukları okulun kültürüne etkileri hakkındaki görüşleri Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Öğretmenlerin görev yaptıkları okulun kültürüne etkileri hakkındaki görüşleri

Sıra Numarası	Öğretmenlerin öz yeterliklerinin görevli oldukları okulun kültürüne etkileri	f
1	Olumlu yansır	6
2	Tüm proje ve etkinliklerde çalışmak ister	2

Öğretmenlerin 2 adet farklı kodlanmış özyeterliğinin öğretimin geliştirme noktasında önemi hakkındaki düşünceleri olduğu görülmektedir. İfade edilme sıklığı bakımından en çok frekansı olan görüş: “Olumlu yansır” (f=6) ve “Tüm proje ve etkinliklerde çalışmak ister” (f=2), özyeterliğinin öğretimin geliştirme noktasında önemi hakkındaki düşüncelerine ilişkin kendi ifadelerinden birkaçı aşağıda verilmektedir:

“Özyeterliliği olan öğretmenler sayesinde okul kültürü pozitif olur. Okulun eğitim seviyesi artar, okulun kültürü olumlu yönde gelişir. Var olan bilgi ve deneyim paylaşıldıkça okul kültürünü olumlu yönde etkileyecek ve gelişmesine katkıda bulunacaktır. Öğretmenler arası iletişim ile bireysel özyeterlilikler okul kültürünü oluşturacaktır. Bütün öğretmenler okul kültürüne katkı sağlar. Özyeterliliği yüksek olan öğretmen ise farklı bir renktir. Fikir üretir, daha iyi nasıl olabilir diye düşünür, her öğrencinin değerli olduğunu bilerek hareket eder. Öğrenci kendini değerli hissettikçe de okula mutlu gelir. Öğrenci öğretmen ve idare arasında güçlü ilişkiler kurarak okul kültürüne olumlu katkı sağlar. Özyeterliliği gelişmemiş bireylerde mesleki deformasyon da gelişeceği için okul kültürüne bu durum olumsuz yansıyacaktır. Özyeterliliği gelişmiş veya geliştirmeye çalışan öğretmenler okul kültürüne adapte olur veya olumlu yönde geliştirici yönlendirici etkiler yapabilirler. Olumlu etkileri olacağı kesin ancak bir süreklilik ve işbirliği olması gerekir.” (Ö1, Ö2, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9).

“Özyeterliliği yüksek olanlar bu kültüre uyum sağlar, tüm proje ve etkinliklerde çalışmak ister.” (Ö3, Ö4)

Verilen cevaplardan bazıları ise;

“Her okulun bir okul kültürü vardır. Bu kültürün gelişmesi ve devamı için öğretmen en önemli unsurdur. Yanlış ve güzel olanların devamı öğretmene bağlıdır.” (Ö5)

“Okul kültürü okuldaki tüm üyeler tarafından oluşturulan toplumsal bir örgüt olduğunu düşünüyorum. Öğretmenler de bu kültürün en önemli parçalarından bir tanesidir. Özyeterliliği yüksek olan öğretmen okul kültürüne uyum sağlayabiliyorken okulun hazırladığı tüm proje ve etkinliklere gönüllü olarak katılmaktadır. Ancak özyeterliliği düşük öğretmenler ise tam tersi örgüte (okula) herhangi bir bağlılık göstermezler. Bunun yanında başarılı ve gücü yakalamış kültürlerde öğretmenlerin görev motivasyonları ve performansları üzerinde olumlu etkileri olduğu düşünülmektedir. Bu güçlü örgütlerde bireysel başarılar örgüt başarısı olarak görülüp takım ruhu kapsamında ele alınır ve sevinçler hep beraber yaşanılır bu da o örgütteki öğretmenlerin özyeterliliklerinin seviyesinin yüksek olduğu söylenebilir. Okul kültürü de öğretmen performansını etkileyen en önemli faktörlerden biridir. Okul kültürünün başarı odaklı olması, okulda paylaşılan değerlerin olması, akademik, duygusal paylaşımların üst düzeyde olması, meslektaş desteği, okula aitlik hissi ve sağlıklı bir okul iklimi öğretmen performansını olumlu yönde etkiler.” (Ö10)

Öğretmenlerin özyeterlik düzeylerini, eğitim geçmişlerinin etkileri hakkındaki düşünceleri Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Öğretmenlerin eğitim geçmişlerinin, özyeterlilik düzeylerine etkilerine ilişkin görüşleri

Sıra Numarası	Öğretmenlerin eğitim geçmişlerinin, öz yeterlilik düzeylerine etkilerine ilişkin görüşleri	f
1	Etkiler	6
2	Etkilemez	3

Öğretmenlerin 2 adet farklı kodlanmış özyeterliğinin öğretimin geliştirme noktasında önemi hakkındaki düşünceleri olduğu görülmektedir. İfade edilme sıklığı bakımından en çok frekansı olan görüş: “Etkiler” (f=6) ve “Etkilemez” (f= 3), özyeterliğinin öğretimin geliştirme noktasında önemi hakkındaki düşüncelerine ilişkin kendi ifadelerinden birkaçı aşağıda verilmektedir:

“Kesinlikle olur, Öğretmenlik uygulaması, tüm geçmiş yaşantıların sınıfa ve mesleğe yansıtılmasıdır çünkü. Öğretmenin özyeterlilik düzeylerini mezun olduğu okul etkileyebilir fakat mezuniyet başarısı etkilemez. Ben öğretmenliğin gönül işi olduğunu düşünüyorum. Öğretmenlik mesleğini sevip mesleğine değer veren öğretmenlerin özyeterliliklerinin daha yüksektir. Bunun yanında üniversiteden çok yüksek puanla mezun olan birisi yeterince kendini geliştirmezse, güncel ve olaylar ile teknolojik gelişmeleri yakından takip etmezse ve iletişim becerileri yüksek değilse bu öğretmenin özyeterliliğini olumsuz etkileyebilir. Eğitim fakülteleri doğrudan öğretmen yetiştiren kurumlardır. Bu yüzden bu kurumlardan mezun olan öğretmenlerin özyeterlilik düzeylerinin yüksek olması beklenmektedir. Ayrıca eğitim fakültesi mezunu olmayan (Fen Edebiyat Fakülteleri yada Mesleki Teknik Eğitim Fakülteleri) öğretmenler pedagojik formasyon almış olsalar bile eğitim fakültelerinden mezun olan öğretmenlere göre özyeterlilik düzeyleri daha düşüktür. Çünkü bu öğretmenlerin mesleki öncelikleri öğretmenlik değildir. Özyeterlilikler süreç içerisinde geliştirilebilen bir olgudur. Eğitim geçmişleri gelecekteki yeterliklerin temelini oluşturur. İyi bir üniversiteden mezun olan çok sayıda eğitim uzmanından ders alan bir öğretmen küçük bir üniversiteden mezun olan bir öğretmene karşı daha avantajlıdır. Öğretmenlerin Eğitim geçmişleri özyeterlilikleri etkiler. Tabi ki etkiler. Ama mezun olduğu okul değil başarı puanı etkiler. Özyeterliliği yüksek bir öğrenci okulunda kendini geliştirir. Yüksek puanlar olarak başarılı olur. Başarılı olmak ilerde daha özyeterliliği olan birey olmasına katkı sağlar. Öğretmenlerin özyeterlilik düzeylerini mezun oldukları okul etkiler. Mezun oldukları Okulun yeterlilik ve akademik kazanımları yabancı dil vs. öğretmenin özyeterlilik düzeylerini etkileyen unsurlardandır. Fakülteden mezun olduktan sonra almış oldukları eğitim seminer sosyal çalışma ve diğer yaşantılar da öğretmenlerin özyeterliliklerini etkileyen etmenler arasındadır.” (Ö1, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9)

“Etkilemez; Eğitim geçmişinin meslek hayatına etkisinin fazla olmadığını düşünüyorum. Çünkü mesleğin içinde öğreniliyor diye düşünüyorum. Mezun oldukların okulun veya puanın özyeterlilik düzeylerini etkilediğini düşünmüyorum.” (Ö2, Ö4, Ö10)

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada öğretmenlerin özyeterlilik algıları incelenerek eğitim örgütlerinin etkinliğini şekillendiren faktörlerin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçla 10 okul müdürü ile görüşme yapılmıştır.

Bu çalışmada öğretmenlerin özyeterliliğini etkileyen unsurlar olarak yaş, kıdem, tecrübe, cinsiyet ve gelir durumudur. Bu çalışmada cinsiyet faktörünün öğretmenlerin özyeterliliğini etkilediği sonucuna varılmıştır. Benzer şekilde; Ekici (2006), “meslek lisesinde çalışan kadın öğretmenlerin öğretmen özyeterlilik inançlarının erkek öğretmenlerden daha yüksek olduğu” sonucuna varmıştır. Ünlü, Kaşkaya ve Kızılkaya (2017), “cinsiyetin öğretmen öz-yeterlilik algısını etkilediğini” ortaya koymuştur. Çapri ve Çelikkaleli (2008), “kız öğretmen adaylarının mesleki yeterlilik inançlarının erkek adaylardan daha yüksek olduğunu” belirlemişlerdir. Ayrıca (Çimen, 2007; Otacıoğlu, 2008; Özdemir, 2008; Yavuz, 2009; Altunbaş, 2011; Temli Durmuş, 2019; Duru, 2020) tarafından yapılan araştırmalarda kadın öğretmenlerin özyeterliliklerinin yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Bunların yanında erkek öğretmenlerin genel öz yeterlilik, algılarının kadın öğretmenlere göre yüksek olduğu tespit edilen araştırmalar da bulunmaktadır (Avcı, 2020; Korkut ve Babaoğlu, 2012; Özata, 2007).

Her ne kadar öğretmenlik mesleği kadın mesleği gibi algılsa da bu alanda yapılan araştırmalarda öğretmen öz yeterliliğini cinsiyet faktörünü etkilemediği yönünde sonuçlarda elde edilmiştir. Telef (2011), “öğretmenlerin cinsiyetinin öz-yeterlilik algılarını etkilemediğini”; Ölmez ve Özbaş (2017), “fen bilgisi öğretmenlerinin cinsiyetlerinin öğretmen öz-yeterlilikleri ile ilişkili olmadığını”; Ekici (2008), “bilgisayar öğretmen adaylarının cinsiyetinin adaylarının öz-yeterlilik algılarını etkilemediğini” belirtmişlerdir. Ayrıca (Ekici, 2020; Akyüz, 2020; Kesimal, 2019; Keser, 2019 ve Küpeli, 2019) tarafından yapılan araştırmalarda cinsiyetin özyeterlilik algılarını etkilemediği sonucuna varılmıştır.

Avcı (2020) tarafından yapılan çalışmada “öğretmenlerin yaşları arttıkça, özyeterlilik inançlarının da arttığı tespit edilmiştir.” Yordam ve Bülbül (2018) tarafından yapılan çalışmada “30 yaş ve altı yaş grubunda bulunan öğretmenler ile 10 yıl ve aşığı öğretmenlik hizmet süresine sahip öğretmenlerin diğer yaş ve hizmet süresi gruplarında bulunan öğretmenlere göre algılarının daha düşük olduğu görülmüştür. Benzer şekilde Eğitim-öğretim süreci alt boyutunda 46 yaş ve üstü yaş grubunda bulunan öğretmenlerin diğer yaş gruplarında bulunan öğretmenlere göre algılarının daha yüksek olduğu fark edilmiştir. Toplam öğretmen özyeterlilik algısı için 46 yaş ve üstü yaş grubunda bulunan öğretmenlerin diğer yaş gruplarında bulunan öğretmenlere göre algılarının daha yüksek olduğu” sonucuna ulaşılmıştır. Derbedek (2008)’in yaptığı çalışmada “öğretmenlerin özyeterlilik algıları üzerine yaptığı çalışmada ise 41 ve üzeri yaş grubundaki öğretmenlerin özyeterlilik algılarının, 31-40 yaş arasındaki öğretmenlere göre daha yüksek olduğu” sonucuna ulaşmıştır.

Bütün mesleklerde olduğu gibi öğretmenlikte de kıdem ve tecrübenin meslekteki öz yeterliliği artırması beklenir. Bu yönde sonuç elde edilen araştırma olduğu gibi tam tersi sonuçlarda karşımıza çıkmaktadır. Telef (2011), “11-15 yıl arası kıdeme sahip öğretmenlerin sınıf yönetimi öz-yeterlilik algılarının 1-5 yıl arası kıdeme sahip

olanlardan daha yüksek olduğunu”; Gençtürk ve Memiş (2010) ise “öğretmenlerin kıdem arttıkça öğretmen öz-yeterlik inançlarının da arttığını” belirlemişlerdir. Buna karşın Ekici (2006), “öğretmenlerin mesleki kıdeminin öğretmen öz-yeterlik inançlarını etkilemediği” Özerkan (2007), “sınıf öğretmenlerinin kıdeminin öğretmen öz-yeterlik algılarını etkilemediği” sonucuna varmışlardır. “16-20 yıl arası kıdeme sahip olan öğretmenlerin öz-yeterlik algıları diğer kıdem yıllarına sahip öğretmenlerin öz-yeterlik algılarına göre daha yüksektir” (Gürbüz, 2022). Avcı'nın (2020) yaptığı araştırma sonuçlarına göre, “15 yıl altında kıdemi olan öğretmenlerin öz-yeterlik inançları düşük iken; 15 yıldan fazla olanların öz-yeterlik inançları daha yüksektir”. Öz-yeterlik inancının kıdeme göre farklılaştığı araştırmalar göz önüne alındığında, kıdem arttıkça öz-yeterlik inancının da arttığı görülmektedir. Bunun yanında Kıdem yılı yüksek olan öğretmenlerin tecrübeden kaynaklı olarak öz-yeterliklerinin yüksek olduğu düşünülebilir. Ancak mesleğe yeni başlayan 1-5 yıl arası kıdeme sahip olan öğretmenlerin öz-yeterlik algılarının yüksek olması üniversitelerde aldıkları eğitim ile ilişkilendirilebilir (Gürbüz, 2022).

Eğitim-öğretim sürecine yansımaları hakkında “Olumlu ve olumsuz yansır. Görüşleri ağırlık kazanmıştır. Verilen cevaplarından bazıları; “Eğitim öğretimi olumlu yönde etkilemesi kişiye bağlıdır. Kişinin aldığı eğitim ve eğitim öğretime Yaklaşımları olumlu etkilemesi yönünde olmalıdır. Eğitim öğretim süreci devamlılığı gerektirir. Başlangıçta var olan bilgi ve deneyim süreç içerisinde başarıya dönüşecektir.”

Öğretmenlerin öz-yeterliğinin öğretimin geliştirme noktasında önemi hakkındaki “İdeal öğrenciler yetiştirildiği ve sınıfta daha etkin oldukları anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin öz-yeterliğinin öğretimin geliştirme noktasında önemi hakkındaki düşüncelerinin Olumlu yansıdığı ve tüm proje ve etkinliklerde çalışmak istedikleri anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin öz-yeterliğinin öğretimin geliştirme noktasında eğitim geçmişlerinin etkilediği anlaşılmaktadır.

Özyeterlilik inançlarının artırılmasının "eğitim-öğretim ortamına olumlu etki sağlayacağını göstermektedir". Çalışma sonunda ulaşılan bulgulara göre "öğretmenlerin çevrimiçi öğrenmeye yönelik hazırbulunuşluluk düzeylerinin puanları özyeterlilik algılarının puanlarına göre daha yüksektir". Özyeterlilik algılarının artırılması için "merkezi hizmet içi eğitim seminerlerinin düzenlenmesi ve öğretmenlerin bu seminerlere katılmaya teşvik edilmesinin" yararlı olacağı kabul edilmektedir. Özyeterlilik algılarını etkileyen faktörler düşünüldüğünde "ders içi faaliyetlerin dışında derse hazırlık süreci ile öğretmenin kendi alanındaki yeterliliği ve pedagojik formasyon alanındaki bilgi ve becerisini" de birer faktör olarak kabul edilmesi yarar sağlayacaktır. Her şeyden önce bazı okul çeşitlerinde problem olarak görülebilen "öğrenci katılımı, disiplin ve sınıf yönetimi faktörlerinde öğretmenlerin özyeterlilik algılarını iyileştirebilmeleri için ders dışı etkenleri iyi özümsemeleri" gerekmektedir (Yordam ve Bülbül, 2018).

KAYNAKLAR

- Akkoyunlu, B., Feza O., ve Aysun U. (2005). Bilgisayar öğretmenleri için bilgisayar öğretmenliği özyeterlik ölçeği geliştirme çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 1-8.
- Akyüz, B. (2020). Öğretmen adaylarının bilişsel farkındalık, bilişsel esneklik ve öz yeterlik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Altun, T. ve Vural, S. (2012). Bilim ve sanat merkezinde (BİLSEM) görev yapan öğretmen ve yöneticilerin mesleki gelişim ve okul gelişimine yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(42), 152-177.
- Aston, P. T. (1984). Teacher efficacy: A motivational paradigm for effective teacher education. *Journal of Teacher Education*, 35(5), 28-32.
- Atıcı, M. (2000). İlkokul öğretmenlerinin sınıf yönetiminde yetkinlik beklentisi rolünün İngiltere ve Türkiye’de seçilen bir araştırma grubu üzerinde incelenmesi. Yayınlanmamış doktora tezi, Leicester Üniversitesi, Leicester.
- Avcı, İ. (2020). Öğretmenlerin özyeterlilik düzeyleri ile iş doyumları arasındaki ilişki. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Aydın, R., Şahin, H. ve Topal, T. (2008). Türkiye’de ilköğretime sınıf öğretmeni yetiştirmede nitelik arayışları. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(2), 119-142.
- Aytaçlı, B. (2012). Durum çalışmasına ayrıntılı bir bakış. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi EğitimBilimleri Dergisi*, 3(1), 1-9.
- Bandura, A. (1997). Self-efficacy in changing societies. In Bandura, A. (Ed.) Exercise of personal and collective efficacy in changing societies (pp. 1-45). New York: Cambridge University Pres.
- Bilen, M. (1996). Planda Uygulamaya Öğretim. Ankara: Aydan WebOfset Tesisleri.
- Caprara, G. V.; Barbaranelli, C.; Steca, P. & Malone, P. S. (2006). Teachers’ self-efficacy beliefs as determinants of job satisfaction and students’ academic achievement: A study at the school level. *Journal of School Psychology*, 44, 473-490.
- Çakan, M. (2004). Öğretmenlerin ölçme-değerlendirme uygulamaları ve yeterlik düzeyleri: ilk ve ortaöğretim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(2), 99-114.
- Çapa-Aydın, Y., Uzuntiryaki-Kondakçı, E., Temli, Y. ve Tarkin, A. (2013). Özyeterlik kaynakları ölçeğinin Türkçe’ye uyarlanması. *İlköğretim Online*, 12 (3), 749-758.
- Çapri, B. ve Çelikkaleli, Ö. (2008). Öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutum ve mesleki yeterlik inançlarının cinsiyet, program ve fakültelerine göre incelenmesi. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 9(15), 33-53.
- Çapri, B. ve Kan, A. (2006). Öğretmen kişilerarası özyeterlilik ölçeğinin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 48-61.
- Çaycı, B. (2011). Sınıf öğretmenliği lisans programındaki alan eğitimi derslerinin öğretmen yeterliği üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 1-12.
- Çelikten, M., Şanal, M. ve Yeni, Y. (2005). Öğretmenlik mesleği ve özellikleri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 207-237.
- Derbedek, H. (2008). İlköğretim okulu müdürlerinin öğretimsel liderlik özelliklerinin öğretmenlerin özyeterlilikleri üzerindeki etkileri. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Duru, F. (2020). İlkokul öğretmenlerinin öğretmen olma motivasyonu, özyeterlilik inançları ve yenilikçilik algılarının iş memnuniyetine etkisi. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Eker, C. (2014). Sınıf öğretmenlerinin özyeterlilik inanç düzeyleri üzerine bir araştırma. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 162-178.
- Ekici, E. (2020). Öğretmenlerin profesyonelleşme düzeyleri ile öz yeterlilik algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi, (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir
- Ekici, G. (2006). Meslek lisesi öğretmenlerinin öğretmen öz-yeterlilik inançları üzerine bir araştırma. *Eurasian Journal of Educational Research (EJER)*, 24, 87-96.

- Ekici, G. (2008). Sınıf yönetimi dersinin öğretmen adaylarının öğretmen özyeterlik algı düzeyine etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(35), 98-110.
- Gençtürk, A. ve Memiş, A. (2010). İlköğretim okulu öğretmenlerinin öz-yeterlik algıları ve iş doyumlarının demografik faktörler açısından incelenmesi. *İlköğretim Online*, 9(3), 1037- 1054.
- Gökkyer N. ve Bakcak S. (2018). Ortaokul Öğretmenlerinin Özyeterlik Düzeyleri: Elazığ İli Örneği. *Turkish Journal of Educational Studies*, 5 (3), 37-59.
- Gülebağlan, C. (2003) Öğretmenlerin işleri son ana erteleme eğilimlerinin, mesleki yeterlilik algıları, mesleki deneyimleri ve branşları bakımından karşılaştırılmasına yönelik bir araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gürbüz, B. (2022). Öğretmenlerin örgütsel sosyalleşme düzeyleri ile özyeterlilik algı düzeyleri arasındaki ilişki. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Henson, R. K., Kogan, L. R. & Vacha-Haase, T. (2001). A reliability generalization study of the teacher efficacy scale and related instruments, *Educational and Psychological Measurement*, 61, 404-420.
- Kahyaoğlu, M. ve Yangın, S. (2007). İlköğretim öğretmen adaylarının mesleki özyeterliliklerine ilişkin görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1), 73-84.
- Keser, A. (2019). Sınıf öğretmenlerinin iş doyumlarının öz yeterlik inançları ve bazı değişkenler açısından incelenmesi. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Kesimal, A. (2019). Okul yöneticilerinin okul algıları ile ideal okul algıları, öz-yeterlilikleri ve felsefi eğilimlerinin incelenmesi. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Küpeli, E. (2019). Ortaokul öğretmenlerinin iletişim becerileri ile öz yeterlik algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2017). Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü. Öğretmen Strateji Belgesi, 2017-2023. Erişim adresi: <http://oygm.meb.gov.tr>.
- Newman, F. M., Rutter, R. A. & Smith, M. S. (1989). Organizational factors that affect school sense of efficacy, community, and expectations, *Sociology of Education*, 62, 221-238
- Oğuzkan, A. F. (1982). Öğretmenliğin üç yönü. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Ölmez, C. ve Özbaş, S. (2017). Teacher self-efficacy according to Turkish Cypriot science teachers. *African Education Review*, In press. <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/18146627.2016.1224564> adresinden 31.04.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Özdemir, S. M. (2008) Sınıf öğretmeni adaylarının öğretim sürecine ilişkin özyeterlilik inançlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 54, 277-306.
- Özerkan, E. (2007). Öğretmenlerin öz-yeterlilik algıları ile öğrencilerin sosyal bilgiler benlik kavramları arasındaki ilişki. Yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Recepoğlu, E. (2013) Öğretmen adaylarının yaşam doyumları ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi [Hacettepe University Journal of Education]*, Özel sayı (1), 311-326.
- Recepoğlu, S., ve Recepoğlu, E. (2019). Öğretmen adaylarının özyeterlilik algıları ile öğretmenlik mesleğine yönelik motivasyonları arasındaki ilişki. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Doi: 10.16986/HUJE.2019053943
- Rimm-Kaufman, S. E., & Sawyer, B. E. (2004). Primary-grade teachers' self-efficacy beliefs, attitudes toward teaching, and discipline and teaching practice priorities in relation to the „responsive classroom“ approach. *The Elementary School Journal*, 104(4), 321-341.
- Ritter, J., Boone, W. & Rubba, P. (2001). Development of An Instrument To Assess Prospective Elementary Teacher. S.177
- Tang, S.Y.F. & Choi, P.L. (2009). Teachers' professional lives and continuing professional development in changing times. *Educational Review*, 61(1), 1-18.
- Telef, B. B. (2011). Öğretmenlerin öz-yeterlilikleri, iş doyumları, yaşam doyumları ve tükenmişliklerinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 10(1), 91-108.

- Tschannen-Moran, M., Hoy, A. W., & Hoy, W. K. (1998). Teacher efficacy: Its meaning and measure. *Review of educational research*, 68(2), 202-248.
- Tuckman, B. W. (1991). Educational psychology. From theory to application. Florida: Harcourt Brace Jovanovich, Inc.
- Ünlü, İ., Kaşkaya, A. ve Kızılkaya, M. F. (2017). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öz-yeterlik inançlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 651-667.
- Yavuzer, H. (1993). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (12. Baskı). Ankara: Seçkin.
- Yılmaz, M., Gürçay, D. ve Ekici, G. (2007). Akademik özyeterlik ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 253-259.
- Yordam, M. F., ve Bülbül, T. (2018). Öğretmenlerin özyeterlilik algılarının çevrimiçi öğrenmeye yönelik hazırbulunuşlukları ile ilişkisi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(1), 447-470.